

Partnerska współpraca samorządów lokalnych w Euroregionie „Tatry” – 22 lata doświadczeń

Polacy, Słowacy. Sąsiedzi

W polskiej kulturze, historii i polityce funkcjonuje termin „kresy”. Od czasów Samuela Bogumiła Lindego, który pojęcie kresów spopularyzował w *Słowniku języka polskiego*, kojarzone one były głównie ze wschodnimi rubieżami dawnej Rzeczypospolitej, których burzliwe dzieje i losy wielkich postaci tam żyjących pozostawiły niezatarty ślad w naszej narodowej historii i tożsamości. W drugiej połowie XIX wieku Jan Zachariasiewicz przeniósł to określenie również na inne pogranicza Polski. Położone przy polsko-węgierskiej granicy dobra biskupów krakowskich nazywano niekiedy państwem muszyńskim lub kresem muszyńskim. Natomiast 1912 Roman Zawiliński, etnograf i językoznawca, autor pierwszego przewodnika po Słowacji, przyjaciel Pavla Országha Hviezdoslava, jednego z najwybitniejszych poetów słowackich, wydał książkę *Z kresów polszczyzny*. Opisał w niej m.in. swoje wędrówki po kresowym Spiszu, położonym u podnóża Tatr na pograniczu polsko-węgierskim. Z książki tej wyłania się obraz ziem i ich mieszkańców oddalonych od centrów, zapomnianych i zaniedbanych, miejsc, gdzie ścierają się ze sobą różne kultury i różne narody. Minęło ponad 100 lat od wydania tej publikacji, a we współczesnej Europie kresy, czytaj pogranicze, zrobiły zawrotną karierę: urosły do rangi najwyższej, stały się wartością integracji europejskiej.

Nic więc dziwnego, że Polacy i Słowacy po obu stronach Tatr na fali dokonujących się przemian społeczno-politycznych na początku lat 90. XX wieku dążyli do zaktywizowania i zinstytucjonalizowania współpracy transgranicznej. Zaczęła się ona na kanwie współpracy partnerskiej miast Zakopanego i Popradu, kiedy burmistrzem Zakopanego był Maciej Krokowski, a primatorem Popradu Jan Madać, podobna współpraca nawiązała się wówczas także pomiędzy Nowym Targiem, Lewoczą i Kieżmarkiem, Nowym Sączem i Starą Lubowlą, Lipnicą Wielką i Namestovem, Limanową i Dolnym Kubinem. W ideę współpracy polsko-słowackiej zaangażował się również Podhalański Związek Gmin, na czele którego stał Wendelin Haber, Podhalańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Nowym Targu i Spiskie Towarzystwo Historyczne w Lewoczy, ratownicy GOPR i Horskiej Służby oraz lokalni dziennikarze – nieżyjący już dziś Kazimierz Strachanowski oraz Marcel Kopkaś i Mikuláš Argalacs. Rozmowy dotyczące sformalizowania wzajemnych kontaktów prowadzone były w 1991 roku w Zakopanem, w 1992 roku w Zakopanem i Popradzie, a w 1993 w Nowym Targu, Popradzie i Kieżmarku, natomiast 31 października 1993 roku, kiedy Słowacja stanowiła już suwerenne państwo, w Zakopanem podpisana została Deklaracja Organów Samorządów Terytorialnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej w sprawie projektu utworzenia Regionu Tatry. Organizacją Euroregionu ze strony polskiej zajął się Podhalański Związek Gmin i miasto Kieżmark, którego primatorem był wówczas Jan Skupin. 18 sierpnia 1994 roku w Warszawie podpisano Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej, które negocjował ze strony polskiej Bogdan Wrzochalski z MSW, a ze strony słowackiej Milan Kollar; podpisy pod dokumentem złożyli ministrowie Andrzej Olechowski i Eduard Kukan. Porozumienie to stało się impulsem dla sfinalizowania starań o utworzenie Euroregionu „Tatry”. Kongres Założycielski odbył się w Nowym Targu 26 sierpnia 1994 roku, a 15 grudnia Sąd Wojewódzki w Nowym Sączu wpisał Związek Euroregion „Tatry” do rejestru stowarzyszeń z polskimi i słowackimi członkami władz, pomimo że nie było do tego podstaw prawnych. Zarejestrowanie Regionu „Tatry” po stronie słowackiej nastąpiło dopiero 21 lipca 1996 roku. Powołanie Euroregionu było klasycznym oddolnym przedsięwzięciem samorządów lokalnych pogranicza polsko-słowackiego.

Jakie były zatem przesłanki powstania Euroregionu „Tatry”?

Historyczno-kulturowe.

Współistnienie i wzajemne przenikanie się wpływu różnych kultur i narodów jest cechą konstytutywną krain położonych wokół Tatr: Podhala, Spisza, Orawy i Liptowa. To tu od wieków żyli i

współtworzyli unikalną kulturę materialną i duchową Polacy, Słowacy, Węgrzy, Niemcy, Żydzi, Rusini i Romowie. Mit Tatr i kultowych szczytów Krywania, Murania, Giewontu, postać Janosika są wspólną wartością pogranicza. W wyniku zastawu 13 miast spiskich po południowej stronie Tatr przez 300 lat było w administracji Rzeczypospolitej, przez 150 lat Polacy i Słowacy byli poddanymi monarchii austriackiej, a później austro-węgierskiej. Tradycyjny folklor górali tatrzańskich jest bardzo podobny i wciąż żywy w Polsce i na Słowacji. Pogranicze pod Tatrami miało to dziejowe szczęście, że nie było tu nigdy wielkich konfliktów zbrojnych i wielkich ran do zablźnienia pomiędzy Polakami i Słowakami, chociaż nie można pominąć milczeniem sporu o granice w latach 1918–1920, wkroczenia wojsk polskich na Spisz i Orawę w 1938 roku, czy aneksji Żamagurza Spiskiego i Górnej Orawy w roku 1939 przez państwo słowackie znajdujące się pod protektoratem Niemiec. Ta granica nie dzieliła, a Tatry nie były przeszkodą do wymiany gospodarczej i wymiany myśli, poglądów, czy do wzajemnych kontaktów ludzi. Kilka tysięcy Słowaków mimo konkretnych działań operacyjnych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa i straży granicznych przedostało się 8 czerwca 1979 roku na spotkanie z papieżem Janem Pawłem II w Nowym Targu.

Polityczne.

Zapoczątkowane w latach 80. w Polsce przez „Solidarność” procesy demokratyzacji, aksamitna rewolucja w Czechosłowacji w 1989 roku, zburzenie muru berlińskiego, rozpad Związku Radzieckiego stworzyły warunki do rozwoju samorządności lokalnej, budowy społeczeństwa obywatelskiego otwartego na innych, znoszenia barier i uprzedzeń. Powstały suwerenne państwa w Europie Środkowej, które włączyły się w proces integracji europejskiej.

Ekonomiczno-społeczne.

Polsko-słowackie społeczności lokalne pogranicza uświadomiły sobie, że współpraca i wymiana gospodarcza z sąsiadem może przynosić obopólne korzyści, a programy pomocowe Unii Europejskiej mogą wesprzeć finansowo inwestycje na terenie pogranicza. Aby osiągnąć trwałość współpracy ponad granicami należy określić cel, normy i procedury postępowania, czyli zinstytucjonalizować współpracę. Przestrzeń społeczna wokół Tatr charakteryzuje się podobnym językiem, religią, poziomem życia, tradycjami. Należy połączyć wysiłki polskich i słowackich samorządów w rozwiązywaniu wspólnych problemów pogranicza. Peryferyjne położenie może stanowić wartość dodaną, poprzez pozyskiwanie środków na wyrównywanie dysproporcji i rozwój.

Prawne.

W 1980 roku Rada Europy przyjęła *Konwencję Madrycką* czyli *Europejską Konwencję Ramową o Współpracy Transgranicznej*, którą w roku 1993 ratyfikowała Polska, a dopiero w 2000 roku Słowacja.

W 1981 roku została przyjęta przez Radę Europy *Europejska Karta Regionów Przygranicznych*.

18 sierpnia 1994 roku zostało zwarte *Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej*.

Statut Euroregionu „Tatry” przyjęty został na Kongresie Założycielskim w 26 sierpnia 1994 roku

Początki Euroregionu nie były łatwe. Idea miała przeciwników w Warszawie, Bratysławie i na samym pograniczu. Pomimo trudności, w ciągu 22 lat dzięki pracy organicznej polskich i słowackich samorządów oraz środkom unijnym, Euroregion „Tatry” stał się rozpoznawalną i stabilną strukturą współpracy transgranicznej w sensie organizacyjnym, prawnym, socjologicznym. Możemy wyróżnić 4 zasadnicze okresy w historii Euroregionu:

- 1994–1999. Łączą nas Tatry
- 2000–2007. Łączą nas projekty transgraniczne
- 2008–2015. Pod znakiem markowych projektów Euroregionu „Tatry”
- 2016–2020. Nowe wyzwania i zadania

1994–1999. Łączą nas Tatry

Lata 1994–1999 to czas budowania struktur organizacyjnych, wzajemnego poznania, pokonywania barier i uprzedzeń. Zrealizowano wówczas pierwsze 3 projekty w ramach Programu Phare Credo: *Rowerowa ścieżka edukacyjna Szczawnica – Leśnica, Edukacja regionalna na Podtatrzu polskim i słowackim*, partnerzy Zakopane i Poprad, *Program zrównoważonego rozwoju turystyki Górnej Orawy*, partnerzy gmina Lipnica Wielka, miasto Namestovo, wieś Bobrów. Biuro Euroregionu pełniło funkcję sekretariatu dla funduszu. Był to okres intensywnych działań zmierzających do pokazania społecznościom pogranicza, ale również władzom centralnym w Warszawie i Bratysławie, że Euroregion może być ważnym podmiotem kształtowania dobrosąsiedzkich stosunków na pograniczu polsko-słowackim oraz istotnym ogniwem w procesie integracji europejskiej. W 1997 roku Euroregion rozpoczął realizację festynów góralskich pod prowokacyjnym hasłem „Euroregion bez granic”. Były one organizowane co roku w różnych miejscach na granicy polsko-słowackiej i gromadziły tysiące mieszkańców i turystów na wspólnej prezentacji kultury i zabawie. Symbolicznie i przewrotnie zachęcaliśmy do znoszenia granic. Festyny odbyły się w Szczawnicy – Leśnicy, Spiskiej Starej Wsi i Niedzicy, dwukrotnie na polanie Wojtasowej w Tatrach na przejściu Jurgów – Podspady, Siwej Polanie w Dolinie Chochołowskiej, Czerwonym Klasztorze i Krościenku, w Lipnicy Wielkiej i w Namestovie. Ważną rolę odegrały też Dni Kultury Polskiej na Słowacji i Dni Kultury Słowackiej w Polsce. Ważnym wydarzeniem duchowym i religijnym w 1997 roku dla mieszkańców Euroregionu była pielgrzymka Jana Pawła II do Zakopanego. W 1999 roku Związek Euroregion „Tatry” w Nowym Targu zarządzał Funduszem Małych Projektów w ramach Zintegrowanego Programu dla Polskiej Granicy Wschodniej Phare, dofinansowanych na kwotę 120 000 EUR. Zrealizowano 26 transgranicznych projektów pod wspólnym hasłem „Łączą nas Tatry” z dziedziny kultury, sportu, zasobów ludzkich, planowania przestrzennego, rozwoju gospodarczego i turystyki. Dnia 22 października 1999 roku Związek Euroregion „Tatry” w Nowym Targu i Stowarzyszenie Region „Tatry” w Kieżmarku doprowadziły do zwołania Nadzwyczajnego Kongresu, podczas którego została podpisana historyczna umowa o powołaniu Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry”.

2000–2007. Łączą nas projekty transgraniczne

Okres ten charakteryzował się intensywną pracą i realizacją licznych projektów. Biuro Związku Euroregionu „Tatry” w Nowym Targu w latach 2000–2003 z powodzeniem zarządzało funduszem Małych Projektów w ramach przedakcesyjnego Programu Współpracy Przygranicznej Polska – Słowacja PHARE CBC, dofinansowano 54 mikroprojekty na kwotę prawie 500 000 EURO. Po przystąpieniu Polski i Słowacji do Unii Europejskiej biuro Euroregionu w Nowym Targu z bardzo dobrym rezultatem wdrażało, nadzorowało i rozliczało mikroprojekty w ramach Programu Inicjatyw Wspólnotowych INTERREG III A 2004–2006, dofinansowano wówczas 47 projektów na kwotę 345 000 EURO. Najważniejsze i najbardziej spektakularne dla działań podejmowanych przez Euroregion były inwestycje transgraniczne realizowane przy wsparciu w funduszy unijnych. Nie tylko symboliczne, ale i praktyczne znaczenie miały mosty łączące oba państwa: na rzece Smereczek na przejściu granicznym Leluchów – Čirč, w 2003 roku otwarto Most Wyszehradzki dofinansowany z funduszu Phare, natomiast z Programu INTERREG III A zrealizowano kładkę na szlaku rowerowym prowadzącym z Piwnicznej przez Leluchów do Lipan. W 2006 roku dzięki staraniom Rady Euroregionu „Tatry” mieszkańcy Sromowiec Niżnych i Czerwonego Klasztoru doczekali się realizacji kładki pieszo-rowerowej na rzece Dunajec. Zmodernizowano w tym czasie drogę na odcinku Niedzica Zamek – granica państwa, zbudowano oczyszczalnię ścieków i kanalizację w Lipnicy Wielkiej, system kanalizacji w Żegiestowie, zbudowano dom polsko-słowacki w Gorlicach. W tym okresie dzięki środkom unijnym udało się zrealizować własne siedziby dla Związku i dla Zdróżenia „Tatry”. 12 lutego 2004 roku otwarto Ośrodek Współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu, a 6 lipca 2007 roku Dom Spotkań Słowacko-Polskich w Kieżmarku. Znalazły się w nich pomieszczenia biurowe, sale konferencyjne z odpowiednim wyposażeniem, przestrzeń wystawiennicza. 19 listopada 2004 roku w Ośrodku Współpracy w Nowym Targu złożył wizytę prezydent Republiki Słowackiej Ivan Gašparovič,

a 23 czerwca 2005 roku Sekretarz generalny Stowarzyszenia Europejskich regionów Granicznych Jens Gabbe. Natomiast 3 grudnia 2007 roku w Domu Spotkań w Kieżmarku gościli Prezydent Rzeczypospolitej Lech Kaczyński z małżonką i Prezydent Republiki Słowackiej Ivan Gašparovič.

Warto pamiętać, że w 1999 roku odbyło się w Nowym Targu pierwsze polsko-słowackie forum gospodarcze, następne odbyły się w Zakopanem, Spiskiej Nowej Wsi, a ostatnie jak dotąd, 15 z kolei w Popradzie w 2016 roku. O północy z 20 na 21 grudnia 2007 roku obywatele Polski i Słowacji świętowali przystąpienie obu krajów do strefy Schengen. Na przejściach granicznych Łysa Polana – Jaworzyna, Chochołów-Sucha Hora, Chyżne-Trstena, Niedzica-Łysa nad Dunajcem, Piwniczna-Mniszek nad Popradem i Leluchów-Čirč w obecności władz lokalnych i regionalnych oraz tysięcy mieszkańców i turystów przecięto szlabany graniczne, na znak, że zniknęły kolejne bariery. Zapłonęły góralskie watry, a mroźne zimowe niebo rozjaśniły fajerwerki. Tym samym Euroregion bez granic roku stał się faktem.

2008–2015. Pod znakiem markowych projektów Euroregionu „Tatry”

Okres ten charakteryzował się realizacją 4 wielkich przedsięwzięć euroregionalnych: *Historyczno-kulturowo-przyrodniczego szlaku wokół Tatr*, kontynuacji projektu *Spotkanie 7 kultur pogranicza polsko-słowackiego* i realizacji projektu parasolowego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej PL–SK 2007–2013 wdrażanego przez 5 partnerów Stowarzyszenie Region Karpacki, Stowarzyszenie Region Beskidy, Związek Euroregion „Tatry” oraz Samorządowy Kraj Preszowski i Samorządowy Kraj Żyliński, powołania do życia Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej TATRY.

Historyczno-kulturowo-przyrodniczy szlak wokół Tatr to wspólny polsko-słowacki markowy produkt turystyczny Euroregionu „Tatry”, zrealizowany w latach 2014–2015 o wartości 6 mln EURO. Powstanie szlaku jest efektem zainicjowanej przez Euroregion Tatry w 2004 roku wieloletniej współpracy i starań polskich i słowackich samorządów przygranicznych. Zakrojone na wielką skalę przedsięwzięcie jest zmierzone na wiele lat i docelowo zakłada stworzenie liczącej 250 kilometrów turystycznej pętli wokół Tatr ze ścieżkami rowerowymi, edukacyjnymi i do narciarstwa biegowego z towarzyszącą im infrastrukturą. W pierwszym etapie projektu uczestniczyło 13 samorządów z Polski i Słowacji, tj.: Gmina Czarny Dunajec jako partner wiodący, Miasto Nowy Targ, Gmina Nowy Targ, Gmina Szaflary, Miasto Kieżmark, Miasto Liptowski Mikulasz, Miasto Trstená, Obec Hladovka, Obec Huncovce, Obec Liesek, Obec Nižná, Obec Suchá Hora, Obec Vrbov. Powstało ponad 93 km dróg rowerowych, głównie z nawierzchnią asfaltową, prowadzących przez historyczno-kulturowe krainy Podhale, Orawę Liptów i Spisz. Budowa szlaku będzie kontynuowana w ramach projektu flagowego Programu INTERREG V A PL–SK 2014–2020 przez 10 partnerów.

Związek Euroregion „Tatry” kontynuował projekt *Spotkanie Siedmiu Kultur Pogranicza Polsko-Słowackiego od Ladisława Mednyanszkeho do Jana Kantego Pawлуśkiewicza*, zainicjowany w 2006 roku, który w sposób nowatorski i kompleksowy prezentował i wydobywał z zapomnienia wielokulturowe wspólne dziedzictwo materialne i duchowe, współtworzone przez stulecia przez mieszkańców wokół Tatr Polacy, Słowacy, Niemcy, Żydzi, Węgrzy, Łemkowie i Romowie. Do współpracy zaprosił polskich i słowackich partnerów Stowarzyszenie Region „Tatry”, Powiatowe Centrum Kultury w Nowym Targu i Muzeum w Kieżmarku. Projekt był współfinansowany z EFRR w ramach PWT PL–SK 2007–2013 oraz przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP. Na projekt złożyły się liczne działania artystyczne, naukowe, wydawnicze, wystawiennicze, promocyjne i inwestycyjne. W ramach pierwszej edycji projektu w Ośrodku Współpracy w Nowym Targu zaprezentowano wystawy z cyklu *Artyści pogranicza: Żydzi w malarstwie Karola Kostura, Malarstwo Nikifora Krynickiego i rzeźba Edwarda Sutora oraz Malarstwo i rysunek Ladisława Mednyanszkeho oraz żel-art Jana Kantego Pawлуśkiewicza*. Odbyły się warsztaty muzyczne *Motywy różnych kultur w twórczości J.K. Pawлуśkiewicza* i koncert na zamku w Niedzicy. Plonem międzynarodowej konferencji naukowej było obszerne, specjalne wydanie polsko-słowackiego rocznika „Pogranicze polsko-słowackie”. Wydany został również album *Nowy Targ. Obrazki z miasteczka dwóch kultur*. Natomiast w latach 2009–2011 zorganizowano wystawy *Najstarsze wizerunki Tatr na mapach*

rycinach i obrazach w Nowym Targu i Kieżmarku, odbyła się prezentacja sztuki naiwnej w ramach której zaprezentowano malarstwo Antoniego Krzystyniaka i Juliusza Považana, odbyło się *Biennale sztuki naiwnej pogranicza* oraz wydano publikację *Edward Sutor. Rzeźbiarskie wizje*. W Nowym Targu i Kieżmarku pokazano twórczość patronów projektu L. Mednyanszkyeho i J.K. Pawluśkiewicza, na odnowionym dziedzińcu zamku kieżmarskiego odbył się plenerowy koncert muzyczny. Stowarzyszenie Region „Tatry” zorganizowało festiwal kultury Rusińskiej i wydało obszerną publikację publikację *Pamiętki siedmiu kultur w słowackich miastach Euroregionu „Tatry”*. W Nowym Targu na Rynku odbył się jarmark, na którym prezentowano muzykę, folklor obyczaje i kuchnię siedmiu kultur. W ramach projektu parasolowego od października 2002 do września 2014 biuro Euroregionu w Nowym Targu zarządzało wdrażaniem, monitorowaniem i rozliczaniem 143 mikroprojektów o łącznej wartości ponad 5 mln EUR, dofinansowanych w wysokości 4,1 mln EUR z EFRR z następujących bloków tematycznych: Poznać przeszłość, Kierunek kultura, Szlaki transgraniczne, Na dwóch kółkach wokół Tatr, Eko-projekty, Sport pasja zdrowie, Bezpieczeństwo przede wszystkim, Akcja aktywizacja.

Parlament Europejski i Rada Europejska przyjęły Rozporządzenie z dn. 5 lipca 2006 roku w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej. Władze Euroregionu uznały, że naturalną konsekwencją polsko-słowackiej współpracy w ramach Związku powinno być utworzenie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej jako podmiotu posiadającego osobowość prawną. W związku z tym już 21 grudnia 2007 roku Rada Transgranicznego Związku przyjęła w tej sprawie stosowną deklarację, a w roku 2008 powołano wspólną komisję roboczą do spraw przygotowania konwencji i statutu. Komisja w ciągu dwu lat odbyła 10 posiedzeń wspólnych i kilkanaście indywidualnych spotkań. Opracowała projekty konwencji i statutu. 17 kwietnia 2009 roku XV Kongres przyjął Deklarację w sprawie utworzenia EUWT TATRY. Od stycznia 2011 roku biuro Euroregionu w Nowym Targu w ramach PWT PL–SK realizowało projekt sieciowy pt. *Od Euroregionu Tatry do Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej*. W ramach projektu odbyła się międzynarodowa konferencja pod patronatem Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej zorganizowana w Nowym Targu w dniach 14–15 września 2011 roku, warsztaty podczas Europejskiego tygodnia regionów *Open Days* w Brukseli w dniach 10–13 października 2011 roku, warsztaty konsultacyjne w Popradzie w dniach 21 marca 2012 roku. Po kilku latach starań, przygotowań, konsultacji, dyskusji i zabiegów Związek Euroregion „Tatry” i Zdrużenie Region „Tatry” uzyskały pozytywne decyzje organów państwa polskiego i słowackiego o w sprawie zgody o przystąpienie do Ugrupowania. Dnia 14 sierpnia 2013 roku w Nowym Targu została podpisana konwencja o utworzeniu EUWT TATRY, a w Kieżmarku odbyło się pierwsze posiedzenie Zgromadzenia, które wybrało organy statutowe Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego, Dyrektora i członków Rady nadzorczej. 20 września 2013 roku Minister Spraw Zagranicznych podpisał Decyzję o wpisie EUWT TATRY do rejestru ugrupowań. EUWT, najkrócej mówiąc, jest instrumentem prawnym opierającym się na ustawodawstwie unijnym, którego celem jest dalszy rozwój, ułatwianie i upowszechnianie polsko-słowackiej współpracy transgranicznej dla wzmocnienia spójności społecznej i ekonomicznej obszaru działania Ugrupowania po polskiej i słowackiej stronie. EUWT TATRY powstał przez przekształcenie transgranicznej struktury Euroregionu „Tatry” w samodzielny polsko-słowacki podmiot posiadający osobowość prawną i zdolność do czynności prawnych w zakresie, jakim stanowi prawo w Polsce, gdzie EUWT posiada swoją statutową siedzibę.

Dlaczego utworzyliśmy EUWT?

- Aby polsko-słowacka współpraca była realizowana na wyższym poziomie formalnym, prawnym, merytorycznym, instytucjonalnym.
- Aby wspólnie rozwiązywać transgraniczne problemy społeczności lokalnych pogranicza polsko-słowackiego w różnych dziedzinach.
- Aby mieć narzędzie służące założycielom EUWT – Związkowi Euroregion „Tatry” z polskiej strony i Zdrużeniu Euroregion „Tatry” ze słowackiej strony – do lepszej absorpcji środków unijnych, ponieważ

EUWT spełnia równocześnie 4 kryteria transgranicznego partnerstwa: wspólne przygotowanie, wspólna realizacja i finansowanie oraz wspólny personel.

- Aby przekazać zarządzanie mikroprojektami i projektami sieciowymi w Euroregionie „Tatry” EUWT na podstawie rozporządzenia Parlamentu i Rady Europejskiej nr 1080/2006 Art. 7 i Art. 18 oraz dokumentu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego nr 250912 *Programy Współpracy Terytorialnej z udziałem Polski w perspektywie 2014-2020*. Tego zadania nie udało się zrealizować, ponieważ sprzeciwili się temu Samorządowy Kraj Preszowski i Żyliński, nie przedstawiając żadnych argumentów merytorycznych. Dlatego tę decyzję należy uznać za polityczną, ponieważ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w Polsce i Związek Euroregion „Tatry”, wyraziły zgodę na przekazanie kompetencji zarządzania mikroprojektami EUWT jako jednemu beneficjentowi.

2016–2020. Nowe wyzwania i zadania

W obecnej perspektywie finansowej, w Programie Interreg V-A Polska-Słowacja 2014–2020, Związek Euroregion „Tatry” jako partner wiodący we współpracy z Preszowskim Krajem Samorządowym oraz Żylińskim Krajem Samorządowym realizuje dwa projekty parasolowe: *Łączy nas natura i kultura* na kwotę ponad 7 mln EUR, w tym dofinansowanie z EFRR prawie 5,9 mln, oraz *Wspólne kształcenie zawodowe na pograniczu polsko-słowackim*, na kwotę 780 000 EUR, w tym dofinansowanie z EFRR 660 000 EUR. Zakończono pierwsze nabory projektów, na które zostały złożone 52 wnioski. W procedurze oceny formalnej zakwalifikowanych zostało 39 wniosków, na łączną kwotę dofinansowania 2 219 351,81 euro. Na początku grudnia odbędzie się ocena jakościowa przeprowadzona przez niezależnych ekspertów. Na tej podstawie związek Euroregion przygotuje listę rankingową projektów, a na początku 2017 roku Podkomitet Monitorujący dokona wyboru projektów do realizacji. Przewidujemy też realizację projektu wspólnego ze Zdużeniem Euroregion „Tatry” pt. „Walory kulturowe i przyrodnicze pogranicza polsko-słowackiego”. Zdużenie będzie realizować projekty dofinansowane przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Regionalnego Rozwoju Republiki Słowackiej w ramach systemu wsparcia działań euroregionalnych SPERA. Co roku realizowane będą wspólne kongresy tematyczne.

Program Współpracy Terytorialnej zapewnia Związkowi Euroregion „Tatry” środki na rozwijanie współpracy polsko-słowackiej, gwarantuje finansowania personelu biura Euroregionu. Umożliwia również przy udziale partnerów słowackich realizację projektów własnych, ważnych dla dalszej wielopłaszczyznowej współpracy, takich jak *Spotkanie siedmiu kultur*, kontynuacja *Triennale sztuki naiwnej i art brut* i *Konkursu im. Petera Buriana dla najlepiej współpracujących samorządów*, organizacja Forum miast, organizacja Forum społeczno-gospodarczego poświęconego transgranicznej komunikacji publicznej, promocja Euroregionu „Tatry”, działalność wydawnicza, w tym rocznik „Pogranicze polsko-słowackie” itp.

Natomiast Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej, jako partner wiodący, będzie wspólnie z 9 partnerami: Miasto Nowy Targ, Gmina Nowy Targ, Gmina Łapsze Niżne, Gmina Szaflary, a na Słowacji miasta Kieżmark, Trstena, Liptowski Mikulasz, Spiska Biała i Lubowla, realizowało projekt flagowy *Szlak wokół Tatr. Etap II*, który został zatwierdzony przez Komitet Monitorujący dnia 28.09.2016 r. Niestety dokonana przez ekspertów ocena tego projektu i przedstawione przez Komitet Monitorujący rekomendacje są naszym zdaniem nierzetelne ponieważ:

- podważają wysoką i oczywistą transgraniczność i partnerstwo tego projektu,
- pomijają rolę i potencjał EUWT jako partnera wiodącego spełniającego równocześnie wszystkie cztery kryteria transgranicznego partnerstwa posiadającego uprawnienia zarządzania projektami,
- redukują bez racjonalnego uzasadnienia koszty personelu projektu poniżej 1% do wysokości 58 tys. euro uniemożliwiając EUWT sprawne zarządzanie tym projektem.

Nasuwa się pytanie, czy EUWT jako nowy europejski podmiot współpracy transgranicznej jest poważnie traktowane przez Instytucję Zarządzającą Programem Interreg VA PL–SK 2014–2020.

Biorąc pod uwagę powyższe EUWT staje przed poważnymi wyzwaniami:

- jak zapewnić środki materialne na wkład własny do realizacji projektów, w których EUWT jest partnerem wiodącym lub jedynym beneficjentem
- gdzie i jak szukać środków na finansowanie działalności EUWT (inne źródła zewnętrzne, inne programy wsparcia, kredyty itp.)

W związku z tymi trudnościami rodzą się pytania:

- czy EUWT TATRY będzie w stanie skutecznie funkcjonować pod względem organizacyjno-kadrowym i finansowym
- czy rzeczywiście pozyskiwanie środków unijnych przez Ugrupowanie jako jedynego beneficjenta będzie możliwe
- czy zatem nowy europejski podmiot współpracy ma sens i czy w takiej sytuacji ma szanse realizacji swoich zadań i zakładanych celów
- czy założyciele EUWT Związek Euroregion „Tatry” i Zdużenie Euroregion „Tatry” są w stanie skutecznie pomóc organizacyjnie i finansowo Ugrupowaniu.